

ОПТИМІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Актуальність управління дебіторською заборгованістю викликана її здатністю впливати на наповнення оборотного капіталу підприємства. У статті проаналізовано складові елементи управління дебіторською заборгованістю, розглянуто вплив факторів, що впливають на функціонування підприємства.

Ключові слова: управління дебіторською заборгованістю, дебітори, кредитори, зобов'язання.

Abstract

The urgency of managing receivables is caused by its ability to influence the working capital of the enterprise. The article analyzes the components of receivables management, discusses the influence of factors that affect the functioning of the enterprise.

Keywords: accounts receivable management, debtors, creditors, liabilities.

Вступ

В економіці України протягом останніх років спостерігалися негативні тенденції, пов'язані із проблемами кредитування корпоративного сектору, зниженням платоспроможності підприємств та збільшенням обсягів дебіторської заборгованості. Тому підвищуються вимоги до управління дебіторською заборгованістю підприємства, оскільки несвоєчасні розрахунки за товари та послуги призводять до зменшення оборотних активів підприємства та погіршення його фінансово-економічного стану в цілому.

Результати дослідження

В широкому розумінні, дебіторська заборгованість визначається, сума коштів, яку заборгували фірмі покупці, за придбані товари або послуги.

Основними нормативно-правовими документами, які регулюють процес управління дебіторською заборгованістю є Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 10 "Дебіторська заборгованість" [1] та № 13 "Фінансові інструменти" [2]. Однак, сутність дебіторської заборгованості тлумачиться у цих стандартах неоднозначно. Так у П(С)БО №10 дебіторська заборгованість визначається як сума заборгованостей дебіторів підприємству на певну дату. При цьому дебіторами є всі юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів.

У п.4 П(С)БО №13 "Фінансові активи" надається визначення дебіторській заборгованості, що не призначена для продажу, - "дебіторська заборгованість, що виникає внаслідок надання коштів, продажу інших активів, робіт послуг безпосередньо боржникові та не є фінансовим активом, призначеним для продажу" [2] Отже, дане тлумачення більш точно розкриває сутність поняття "дебіторська заборгованість".

Натомість, у міжнародних стандартах бухгалтерського обліку не наводиться чіткого визначення поняття дебіторської заборгованості. П.9 МСБО №39 зазначає: "позики та дебіторська заборгованість – це непохідні фінансові активи з фіксованими платежами, які підлягають визначенню та не мають котирування на активному ринку" [3, с.4]. Таке тлумачення поняття дебіторської заборгованості є більш узагальненим із визначеннями, наведеними у національних стандартах.

Планування процесу управління дебіторською заборгованістю проводиться з метою оптимізації розміру та структури дебіторської заборгованості, зменшення строків погашення дебіторської заборгованості, а також впровадження заходів щодо мінімізації впливу інфляційних факторів. На цьому етапі планування доцільно використовувати прогнозний обсяг реалізації продукції (формула 1.1).

$$ДЗ_0 \rightarrow ОПдр \geq ОЗдз + ПСдз \quad (1.1)$$

де ДЗо – оптимальний розмір дебіторської заборгованості підприємства при нормальному його фінансовому стані, грн;

ОПдр – додатковий операційний прибуток, який отримує підприємство від збільшення продажу продукції в кредит, грн;

ОЗдз – додаткові операційні витрати підприємства по обслуговуванню дебіторської заборгованості, грн;

ПСдс – розмір втрат засобів, інвестованих у дебіторську заборгованість через недобросовісність (неплатоспроможність) покупців, грн.

В основі визначення оптимальної політики взаємодії із контрагентами лежить формалізована умова 1.1. В основі наведеного рівняння покладено простий принцип – якщо обсяг операційного прибутку від інвестування коштів у дебіторську заборгованість більший за витрати на інвестування, то така операція комерційного кредитування вважатиметься оптимальною. Підприємство повинно вживати заходів для максимізації прибутку від вкладення коштів у дебіторську заборгованість, а саме намагатися отримати виручку від реалізації продукції в кредит, зменшивши витрати і втрати по наданню такого кредиту, що узагальнено у формулі 1.2:

$$\text{ПРтк} = \text{ВРтк} - \text{Стк} - \text{ДВтк} - \text{ВТтк} \rightarrow \max \quad (1.2)$$

де ПРтк – прибуток від реалізації визначеного обсягу продукції через систему товарного кредиту, грн;

ВРтк – виручка від реалізації даного обсягу продукції на умовах надання товарного кредиту, грн;

Стк – собівартість визначеного обсягу продукції, реалізованого на умовах надання товарного кредиту, грн;

ДВтк – додаткові витрати, понесені з реалізацією продукції через систему товарного кредиту, грн;

ВТтк – втрати від надання продукції в товарний кредит (ненадходження або неповне надходження виручки за деяку частину відвантаженої продукції), грн.

Таким чином, для одержання прибутку від впровадження кредитної політики необхідно мінімізувати додаткові витрати, які підприємство несе при наданні товарного кредиту, а також мінімізувати втрати від проведення кредитної політики за формулою 1.3:

$$\text{ДВтк} + \text{ВТтк} \rightarrow \min \quad (1.3)$$

Отже, створена дебіторська заборгованість буде тим ефективнішою, чим вищим буде рівень отриманого прибутку від надання комерційного кредиту та нижчим рівень витрат, пов'язаних із наданням кредиту.

Висновки

Отже, управління дебіторською заборгованістю на підприємстві є складним процесом, який дозволяє покращити фінансовий стан підприємства, збільшити обсяг фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення його ліквідності та платоспроможності, підвищити прибуток підприємства. Загалом управління дебіторською заборгованістю включає в себе два елементи – кредитну політику та політику управління наявною дебіторською заборгованістю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку П(с)БО 10 «Дебіторська заборгованість». URL: <https://zakon.help/article/polozhennya-standart-buhgalter-skogo-obliku-10> (дата звернення 24.02.2020).

2. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку П(с)БО 13 «Фінансові інструменти». URL: <https://zakon.help/article/polozhennya-standart-buhgalterskogo-obliku-13> (дата звернення 24.02.2020).

3. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку. URL: <https://zakon.help/standarti-msfz-msbo> (дата звернення 24.02.2020).

Ткачук Людмила Миколаївна – к.е.н., доцент кафедри фінансів та інноваційного менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: ludatkachuk2017@gmail.com.

Tkachuk Lyudmila M. – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Department of Finance and Innovation Management, Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa, e-mail: ludatkachuk2017@gmail.com.